

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY ÚJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtöken és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489. sz. — — — Helyközi telefon 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELOS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Teremtsünk okos és — hasznos karácsoni ünnepet!

Irtá: Sassi Nagy Lajos.

Közeledik az év legnagyobb napja: a karácson. Ilyenkor boldog, boldogtalan azon töri a fejét, miféle ajándékkal lepje meg szeretteit. A szerctet napja tehát nemcsak ünnepet, hanem világvásárt is jelent, mert a nagyközönség karácson előtt vásárolja meg ajándéktárgyait, sőt egyéb szükségleteit is. E két szempontból ma a karácsoni vásárok fölülmulják forgalom dolgában a régi középkori, híres vásárok jelentőségét is.

Senki sem hiszi, mennyi pénz vándorol ki tőlünk a gazdag külföldre karácson előtt. Tegyük csak egy kis számítást. Magyarország husz millió lakosából legalább tíz millió többszörösen kap karácsoni ajándékot. Tegyük föl, hogy minden ajándéktárgy csak pár koronát ér, akkor is kerek száz millió koronára tehető a karácsoni ajándékok értéke. A valóságban azonban ez az összeg jóval nagyobb, hiszen a divat hatása alatt sok ezer család szinte erején felül költekezik, a gazdagok pedig valóságos vagyont áldoznak.

Ha e tömérdek pénz bent maradna az országban, rendén volna minden. De amikor azt kell tapasztalnunk, hogy e roppant összeg legnagyobb részben külföldre vándorol, meg kell döbbenünk közönségünknek öngyilkossággal határos közömbösségén.

Panaszkodunk, jajgatunk az elviselhetetlen drágaság miatt. Agráriusok, merkantilisták egymásban látják a hibát; gyülesezünk, bankettezünk, mindenkiben bűnbakot keresünk, csak magunkban nem látjuk a hibát. Pedig az elviselhetetlen drágaságnak egyik fő oka a külföldi iparcikkek vásárlása s a rettenetes fényűzés.

Hazánk ezernyolcszázharminckét millió korona értékű árut hozott be az elmúlt évben. Ebből ezernégyszázmillió tisztán ipari cikkekre esett. Vagyis hazánk, tisztán csak a külföldre vándorló munkabért véve alapul, hét évenként vesztett háború nélkül is gazdasági téren egy-egy szédáni katasztrófát kénytelen elviselni csak azért, mert erején felül költekezik s a hazai ipart nem támogatja.

Ha nem akarunk tönkremenni, szervezkednie kell az egész társadalomnak, még pedig községenkint.

Minden faluban a birtokos, a pap, tanító, jegyző, mint a nép hivatott vezetője, december első napjaiban hívja össze népet a községházába, magyarázza meg ott a magyar iparpártolás országos jelentőségét s vegye rá a közönséget, hogy csakis magyar gyártmányt vásároljon. Fejtse ki, hogy ez nem iparosérdek, hanem kinek-kinek a saját haszna, mert a visszatartott milliókból mindnyájan részesedünk,

épen úgy, mint ahogy a bő termés vevőnek, eladónak egyaránt áldást jelent.

Értessük meg mindenkivel, hogy karácsoni ajándéku bármely csinos honi tárgy alkalmas.

Ezek után a helyi vagy környékbeli iparosokat, kereskedőket szólítsák föl, hogy karácsoni ajándéku honi tárgyakat árassanak. E tekintetben vevőnek, eladónak biztos tájékoztatóul szolgál a Hazai Ipari Beszerzési Források című kötet, amelyet Budapesten a m. kir. Kereskedelmi Múzeum két koronáért bárkinek megküld s a Honi iparcikkeket árusítók címjegyzéke, amelyet a Magyar Védőegyesület (Budapest, VIII. Szentkirályi-u. 3.) szintén bárkinek ingyen bocsát rendelkezésére.

Városokban még könnyebb a szervezkedés. Itt a művelt osztályra vár a jó példaadás s az akció vezetése. A vezetőkörök a helybeli kereskedők és iparosok bevonásával valamely ingyen teremben könnyen létesíthetnek karácsoni vásárokat, esetleg az is elegendő, ha a honi tárgyakat tartó kereskedőket rendre megnevezik s a sajtóban a közönség figyelmét rájuk terelik.

Az elnyomott magyar ipart még áldozatok árán is istápolnunk kellene, mint ahogy a külföldi hatalmas ipart is mindenhol fejedelmi, főúri, főpapi támogatással mesterségesen fejlesztették naggyá.

De a mi iparunk ma már nem kíván áldozatot, egészben véve minden téren versenyképes. A párisi, a milánói, a turini vilákiállításán annyi tömérdek kitüntetésben részesült, hogy büszkék lehetünk rá. Ami fogyatkozása van, az is jórészen a mi bűnünk sajnálatos következménye.

Legyünk jóakarói, vevői a magyar iparnak s rendre eltűnnek fogyatkozásai is. Kolozsvár példája mutatja, mit lehet elérni öntudatos, okos iparpártolással.

Amit Kolozsvár s más derék magyar város megtett, megteheti az egész ország s akkor száz milliókkal leszünk évről-évre gazdagabbak, míg így néhány évtized múlva a tönk szélére jutunk.

Jelszónk legyen: inkább semmiféle ajándéktárgyat se vásároljunk, mintsem hogy külföldre dobjuk a pénzünket! Ez lesz az igazi magyar karácson!

— **Unitárius biblia.** Az iskolai év beálltával oly nagy kereslete volt a Tarcsafalvi Albert kolozsvári áll. igazgató-tanító, az Erdélyi Irodalmi Társaság agilis tagja által gyönyörűen megírt „Bibliai Történetek” című, elemi iskolai III—IV. o. tankönyvnek, hogy a raktáron volt nagyobb készlet, hirtelen kifogyott. Új kiadást kellett sájió alá rendezni és ez a kiadás most jelent meg. A két évre szóló könyv ára iskolai kötésben 1 K. Tíz koronán felüli rendeléseket a tiszt. papság és tanító urak címére (ha az összeget előre beküldik), bérmentve teljesít: Betegh Pál könyvkiadóhivatala Székelyudvarhelyt.

Régi levelekből.

XVIII.

Sok levéltárnak szétdulása, másoknak rendezetlensége, vagy épen hozzáférhetlensége miatt történetíróink több-kevesebb tárgyhűséggel irták meg erdélyrészi kis hazánk küzdelmeit, vergődéseit ama kor-szorból, midőn két hatalmas szomszéd ellenség: a török és német császárság mint Scilla és Charibdis között vergődött Erdély. Önállóságát, függetlenségét nem remélhetvén fenttarthatni, a vezetőinek egy része részint hazafias közérdekből, részint magánszemélyi önérdékből most ide majd oda fordult.

Hogy melyikhez csatlakozni lett volna jobb teljes erővel és őszinteséggel ezen két nagy ellenségünk közül, sokat vitatták már s a következmények azoknak látszanak igazat adni, kik a török barátságot látták volna előnyösebbnek.

Románia, Szerbia, Bulgária kedvezőbb fejlődhetési viszonyok közé jutott a török uralom alól, míg hazánk a német, s illetve osztrák iga alól nem bir szabadulni. Vergődik, mint a pókhálón akadt légy s a diplomácia fonal szálai hovatovább mindig jobban-jobban összekötözik tagjait: zsarnokai szívják életnedvét.

Régi iratok után kutatva, a bécsi es. kir. udvari kamarai levéltárban hazánkat érdeklő több fontos okirat akadt a kezembe, melyek közül többet lemásoltam. Ime ezek közül néhány egymással összefüggő, nem épen teljes szövegében szórul-szóra magyarra fordítva, de még is bökivonatban, teljes értelmét visszaadva.

Gróf Bethlen Miklós említi önélet írásában pater Dunod Antidot, mint Lipót császár követét az Apaffi fejedelem udvaránál. Köztudat, hogy ezen árnyék fejedelem alatt a mindenható Teleki Mihály akarata érvényesült mindenben, s ezt tudta pater Dunod is. Telekivel igyekezett először tárgyalni. 1685 április 14-én állapotdakt meg együtt és kötötték a következő szerződést:

1. Kegyelem, bocsánat és szabadság adatik ezután mindenkinek, úgy a saját részére, mint hozzátartozói, utódai részére, ki a császár (Leopold) ellen volt, akár a magyar felkelésben, akár a török, francia vagy lengyel szolgálatban (omnia oblivioni sanduntur in perpetuum). Örökre elfeledik.

2. Amennyiben a Tökölly birtokai Magyarországon a császár birtoklásában az állami birtokokhoz csatoltatna, azokból bizonyos uradalmat (a császár) Telekinek adományoz jutalmul.

3. Erdélyen vagy Magyarországon levő összes Teleki birtokot és a hozzá tartozókat a mennyiben a törökök földulták, vagy ezután földulják, elfoglalják, visszafoglalja és helyreállítja (a császár).

4. A császár nagylelkűségéből évente fizetendő titkos és ezután meghatározandó évi díjat (pensionem ammoram) kap Teleki.

5. A császári védelem biztosítása mindenféle ellenséggel szemben, mely a császár szolgálata miatt támadhat azon ígért mellett, hogy bármely szavát, tervét nem árulják el azok (ellenségei) előtt és személyét azoknak nem adják ki.

6. A császár birtokain való menedék és illő ellátás saját és szolgálai részére azon esekben, ha Erdélyből kiűzetik és javaitól megfosztatnak a császár szolgálata miatt.

7. Fogságból való kiszabadítás, ha a császár szolgálata miatt abba esnek.

8. Ugymaga, mint családja részére való lésának minden teljes biztosítása, teljes szabad gyakorlata úgy, hogy soha semmiféle alkalmatlanság, zavarás ebben ne érje.

9. A főlebb irottakról mindenben titoktartás a letett hűségi esküvel együtt és biztosítás, hogy ezeket soha egy ember sem változtathatja meg sem egészben, sem részleteiben.

Telekinek ezen 9 pontba foglalt feltétele volt, melyekkel szemben a következő 5 pontba foglalt kötelezettséget vállalt:

1. A török elleni háború ügyét a kereszténység és a császár érdekében és szolgálatában ezután tehetsége szerint a legjobb módon fogja előmozdítani,

2. Ezen célból gondoskodni fog, hogy az erdélyi hadsereg a császári seregekkel együtt működjék.

3. Tehetsége szerint élmezsi a császári hadsereget.

4. Szükség esetén a közérdek javára Oláhországba nyomuló hadseregnek úgy e. észében, mint részleteiben Erdélyen át szabad átmehetést biztosít.

5. A császárral, mint Magyarország királyával, hogy a kereszténység érdekében, Erdély fejedelme tárgyalásokba bocsátkozzék és nyilvános szövetségre lépjen, a maga részéről minden tehetségét és igyekezetét kifejti.

Aláíratott Kerczesora faluban a Teleki házában („in Domo Excellentissimi Teleki.“) „Die 14 aprilis 1685. Michael Teleki. Antidius Dunod sacerdos Ablegatusque Potentarius Caesaris“.

A Teleki Mihály és Lipót császár között létrejött ezen titkos szerződés után így írt a császár Telekinek:

Kedvelt hívünk! Tisztelendő Dunod Antidius visszatérvén császári palotánkba, mindenekről egyenként a legteljesebb jelentést tett, amelyekről a haza és kereszténység érdekében a mi igen nagy örömünkre, a legnagyobb igyekezettel tárgyaltatok.

Midőn nem fogjuk tekintet nélkül hagyni, hogy mily nagy erélyt és okosságot s bátorságot tanúsítottál a végből, hogy a fejedelmével való közös ügy tervei szerint jól sikerüljön: biztosítjuk a hazát nemcsak császári és királyi halhatatlan kegyelmünkről, hanem arról is, hogy említett Dunod Antidiusnak, a ki mindenben a mi nevünkben járt el és intézkedett, teljes hitelt adhatsz, bizhatsz benne.

„Kelt Bécs városunkban, június 25-ik napján az egyezerhatszáznyolevanötödik esztendőben, római császárságunk 27-ik, magyar királyságunk harmincadik, cseh királyságunknak pedig huszonkilencedik esztendőjében. Leopold. F. A. Henz. L. B. de stratmān Joan: Georgius Koch, ő császári királyi felségének rendeletére“.

Ez iratok világosan mutatják a nagy eszü Teleki Mihálynak hatalmát, működésének rugóit.

Látván a török császárság hatalmának hanyatlását s a Habsburg dinasztia erejének gyarapodását, a főurak ide-oda kápkodását, nyíltan még nem szakított egészen a törökkel, de igyekezett magát és családját biztosítani ezen titkos szerződéssel.

Hol a török, hol a német párt embereit nótázták. A német császár örömmel fogadta a hozzá menekülőket. Pekry Lőrinc megnótáztatván báróságot, később grófságot nyert, várkapitányságot, főispánságot, de ref. vallását el kellett hagynia és katolikussá lenni a császár kedvéért.

Teleki nemcsak vallását biztosította, de óriási jövedelmet, uradalmakat is meg lévő birtokain kívül még, ha esetleg a török-párt jutna is győzelemre Erdélyben. Szóval: értett a zavarosban halászni, s nem hiába nevezték vén rókának.

Mikor a török pártot hitte erősebbnek örvendett, hogy Tököl feleségül akarja venni menyecske leányát, de mikor annak menekülni kellvén birtokait lefoglalták, már igényt tart ennek egyik uradalmára német pártra állása fejében

Hazafi-ága, vagy önérdéke volt-e nagyobb, elbírálni igen nehéz, csak az bizonyos, hogy nagy eszü volt és az alkalmat nagyon jól ki tudta használni anyagi gyarapodására, mint kancellár és az erdélyi hadak generálisa.

Gagyí Samu.

Irodalom.

— **Magyar Köztársaság.** E cím alatt harmadik száma jelent meg Dr Nagy György politikai folyóiratának e hónap 14-én. A folyóirat tartalma a következő: 1. Dr Nagy Györgytől „Köztársasági eszme Magyarországon“. 2. Dr Gonda Józseftől „Utopia-e a köztársaság?“ 3. Kolacskovszky Lajostól „A republikánus Petőfi“. 4. Kacsóh Lajostól „Legyen szekularizáció“. 5. Dr Wagner Károlytól „Teleki László haláláról“. 6. Szabó Imrétől „Az iskolák államotitása“. Dr Mészáros Lajostól „Társadalmi kollektivismus“. 8. Miklósi Leótol „Republikánus hírek“. 9. Szánthó Györgynétől „Nők a köztársaságról“. 10. Dr Kalmár Antaltól „A két Ferdinánd“. 11. Dr Ormos Edétől „A királyság története“. 12. Portik Andortól „A köztársasági eszme és a magyar ifjú ág“. 13. Keleti Ármándtól „Dr Gonda József könyve: Semper Idem“. 14. A szerkesztő üzenetei. A „Magyar Köztársaság“ előfizetési ára 10 K és Hódmezővásárhelyt, Szentesi-u. 24. sz. alatt van a szerkesztősége és kiadóhivatala.

HIREK.

— **Székely Testvérek!** A védtelenek, az üldözöttek, az igazságot szeretők, az emberbaráti eszméket, a közműveltséget terjesztők és azokért lelkesülni tudók rendithetetlen előharcosa volt 17 esztendőn át a »Székely-Udvarhely«. Sok igazságtalanságot visszavert. Sok gyalázatos visszaélésről lerántotta a leplet. Mindig a mások előhaladásáért küzdött. Inkább a száraz, sokszor keserű kenyér mellett maradt, míg annyian bőséges kincsekben könyökög vájkáltak, de kibontott zászlóját soha sem árulta el. Az ármány, az irigység, a rosszakarat ezer nyilait röpítették feléje alattomosan. Számtalanszor életére törtek, de mindannyiszor üldözői voltak a vesztesek a megsejyenyültek, mert az igazság fegyverei ellen hiába küzdenek a gonoszok. Ha ezek a közismert elvek, a »Székely-Udvarhely«-nek a tisztesség határain belül követett iránya lelkesíti továbbra is széleskörű olvasó közönségét. Ha azt akarják, hogy e vármegyének legyen egy igazán szabad, valóban függetlenségi organuma, úgy minél intenzivebb, minél hathatósabb pártolást kérünk, mert e lap ereje — a közönség leg-sajátabb érdeke, amelyet jövőben is szolgálni kíván.

— **Elöléptetés.** A király Dr Solymossy Lajos székelyudvarhelyi állami főreáliskolai igazgatót, jelenlegi állásában való meghagyása mellett, a VI. fizetési osztályba nevezte ki. Dr Solymossy Lajos ezt az előléptetést nemcsak hosszas tanügyi működése, hanem városi és vármegyei közéleti s társadalmi munkálkodása révén is megérdemelte. Politikai tekintetben különösen sok és igen becses szolgálatokat tett még a hajdani szabadelvűpártnak. A kormány benne mindenkor kész-séges hívére számíthatott. Ideje volt tehát, hogy jól kiérdemelt munkásságát méltányolják azok, kikért annyiszor dolgozott. Mi nem vagyunk egy politikai elven Dr Solymossy igazgatóval, de azért igazságérzetünk-ből kifolyólag, szívesen elismerjük valódi érdemeit,

mert amint elvárjuk, hogy a mi meggyőződésünket az ellenlábor becsülje, azonképen tiszteljük és becsüljük mi is a más párton levők köztevékenységét. Szívesen köszöntjük Dr Solymossy igazgatót előléptetése alkalmából.

— **Ertesítés.** Az iparosok szabadlyceumában ma (vasárnap) d. u. 2 órakor Dékán Samu koll. tanár tart előadást. Dr Pál Árpád v. m. főjegyző előadását január 7-én fogja megtartani.

— **Pál István apát-kanonok érkezése.** Pál István apát kanonok, az udvarhelyi egyházkerület főesperese és székelyudvarhelyi plebános, e hónap 23-án érkezik Székelyudvarhelyre, hogy állását elfoglalja. Az új főesperes és plebános minél ünnepesebb fogadására, az egyháztanács nagy előkészületeket tesz.

— **Iparhatósági megbízottak választása** Soó Domokos városi tanácsos, polgármester helyettes a következő közérdekű sorok közlésére kérte fel lapunkat: Székelyudvarhely város a városi tanács és az udvarhelyi járás szolgabírói hivatalához, mint I. fokú iparhatósághoz folyó évre az iparhatósági megbízottak választására a választási határnap f. év december 20-án d. u. 3 órára tüzetett ki ki, melyre a Székelyudvarhely városi kereskedők és iparosok közül a választójogosultak jogaik érvényesítésére felhívatalnak s a mennyiben a határnapon meg nem jelennek, az iparhatóság hivatalból fogja az iparhatósági megbízottakat kinevezni. A választás a városi tanács nagytermében fog eszközöltetni. Székelyudvarhelyen, 1911. december hó 7-én. Soó Domokos polgármester h.

— **Mikes gróf püspök bucsuzása.** Mikes János gróf szombathelyi püspök ma (vasárnap) a plebánia templomban tartandó nagymisén fog bucsut venni hivatól és a delutáni vonattal már végleg eltávozik Székelyudvarhely városából. A kerületi papság csütörtökön bucsuzott el főesperesétől, ki ez alkalommal a Budapest-szálló színháztermében úgy a papság, mint az egyháztanács tagjainak és más tisztelőinek is ebédet adott.

— **Tanári kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Kiss János okl. tanítóképző-intézeti tanárt a székelykeresztur állami tanítóképző-intézethez a X. fizetési osztályba segédtanárnak nevezte ki.

— **Palla tanár újabb sikere.** Az elmúlt tavaszon emlékeztünk meg a müncheni nemzetközi festőművészeti kiállítással kapcsolatban Palla Jenő főreáliskolai tanár sikeréről, aki ott babért szerzett a magyar művészetnek. Mint most a fővárosi lapokból értesülünk, a Műcsarnok idei jubiláris tárlatán a művésznek két képe nyert általános tetszést. Mikor ezt az örömdetes eseményt regisztráljuk, továbbra is kitartást és sikert kívánunk a tehetséges fiatal művésznek.

— **Karácsoni fillérestély.** A polgári önképző-kör ez évben is megtartja régi jóhírű és nagy látogatottságnak örvendő karácsoni fillérestélyét a Budapest-szálló színháztermében. Az igen gazdag és változatos műsorú estélyen két egyfelvonásos szindarabot adnak elő s lesz „Bigofon zenekar“-i előadás is, valamint 500 nyereménytárgy sorsolása. Főnyeremény egy gazdag karácsonfa.

— **Jegyzőválasztás.** A nyugalmabavonult Máté János vargyasi körjegyző helyének választás utján való betöltése minap volt. Szabady Tivadar főszolgabíró vezette a választást, melynek eredménye, hogy hét pályázó közül Felcsér Lukács kányádi körjegyzőt egyhangulag, nagy lelkesedéssel választották meg vargyasi körjegyzőnek.

— **Méhészet a tanítóképzőkben.** A Politikai Híradó jelentő lapunknak: Abból a célból, hogy a nép között a méhészet minél jobban terjedjen, a jövő évtől kezdve a tanítóképzőkben a méhészetre is kioktatják a növendékeket. Erre a célra a költségvetésbe jelentékeny összeget vettek fel.

— **Képkiallítás Székelyudvarhelyt.** Városunk műértő közönségének igen kellemes meglepetést nyújtanak Pál, Petrányi és Szobotka gyönyörű képei, melyekből Székelyudvarhelyt, a vármegyeház földszinti kistermében (sorozóterem) ma (vasárnap) d. e. 10 órakor nyitják meg a kiállítást. A művészi érzékkel csoportosított képek, valóban gyönyörűséggel töltik el a műértő szemlélőt s valóban elismerést érdemének a kiállító művészek törekvésükért. A kiállítás mai naptól kezdve a hónap végéig tart és naponta d. e. 10 órától d. u. 3 óráig lesz nyitva. Csekély 50 filléres belépési díj mellett bárki megtekintheti. Sőt ajánljuk is közönségünknek, valamint az iskolák ifjúságának, hogy e kedvező alkalmat használják fel s minél számossabban látogassák meg a helyi művészek gyönyörű képkiallítását.

— **Kinevezések.** A marosvásárhelyi kir. főügyész Bójtke József oklándi járásbíró-sági hivatalozgát a marosvásárhelyi ügyészséghez hivatalozgának nevezte ki. A székelyudvarhelyi kir. törvényszék elnöke pedig Kilyén Dániel marosvásárhelyi ügyészségi hivatalozgát az oklándi járásbíró-sághoz nevezte ki hivatalozgának.

— **Vármegyei közgyűlés.** Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottsága e hó 22-én d. e. 9 órakor tartja ezévi utolsó rendes közgyűlését. A tárgysorozat 109 pontból áll. Bemutalják a Beöthy László kereskedelmi miniszter leiratát, melyben kinevezését a törvényhatósággal tudatja. A hivatalos előterjesztések során intézkednek a farádi választókerületben megüresedett tvh. biz. tagsági hely betöltéséről, ugyancsak az 1889. XV. t.-c. 109. §-a értelmében a füstjog szerinti választók megválasztásáról. Majd választások lesznek. A közigazgatási bizottságba öt tagot 1913. év végéig terjedő érvénnyel újráválasztanak. Az igazoló választmányt újból alakítják. Az esküdtek lajstromát összeállító bizottságba 12 bizalmi férfit választanak, ugyancsak a loavató bizottságok elnökeit is újból választják. A tisztí főügyészi helyettesét kijelölik. Végül községi ügyek, átiratok és kérvények következnek. Az átiratok között van a községi közigazgatás rendezése s a közs. és körjegyzők helyzetének javítása, Kolozsvármegye tvh.-nak a vármegyei számvevőségek visszaállítása és a járási számvevőség főtartása, Abaujtorjának a katolikus autonómia életbeléptetése, Mosonnak a mezőgazdasági termelés fokozására irányuló átirata. A közgyűlést megelőzőleg 24 órával, bármely bizottsági tagnak joga van indítványt beadni.

— **A vasárnapi munkaszünet felfüggesztése.** A kereskedelemügyi miniszter a fogyasztó közönségre való tekintettel megengedte, hogy e hó 24-re eső vasárnapon az ipari és kereskedelmi cikkek elárúsítása, házhoz szállítása a magyar szent korona országainak egész területén kivételesen esti öt óráig akadálytalanul végezhető legyen.

— **Petőfi-önképzőkör.** A székelyudvarhelyi ref. kollegium ifjúsági Petőfi önképzőköre ma (vasárnap) d. u. 5 órakor az intézet tornacsarnokában igen gazdag műsorral nyilvános ünnepélyt rendez, amelyre a közönséget e helyen is meghívja az önképzőkör elnökége.

— **Mennyit keresnek a királyok?** A „Gil Blas” erről a témáról a következőket írja: Sohse panaszkodjunk a költség miatt, amit a királyok okoznak, ha meglátogatnak minket. Ha otthon maradnak, alattvalóknak még többbe kerülnek. A belga és a görög király például 40 fillérbe kerül évenként mindegyik alattvalójának, a magyar király pedig 36 fillért, az oiasz király 35 fillért, a svéd és norvég uralkodó és a cár 32 fillért és a német császár 24 fillért kap minden évben minden egyes alattvalójától. Sokkal olcsóbban dolgoznak a köztársaságok elnökei. Az Egyesült Államok elnöke csak 17 fillérrel terheli meg

fjenkint + z Unió polgárait, Fallières elnök pedig 7 fillért kap minden francia polgártól. A legolcsóbb munkaező az államfők közül azonban a svájci elnök, aki nem egészen fél fillérjébe kerül egy-egy s ájci alattvalónak.

— **Nyolcszáz millió cserebogár.** Kassáról írják, hogy Abauj vármegye székházában minap történt meg a végleges leszámolás a cserebogarak irtása dolgában. Eszerint az irtási művelet a megye területén kilencvenkétezer koronába került és hetvenkét waggon cserebogarat szállítottak be, ami körülbelül nyolcszáz millió cserebogárnak felel meg.

— **Karácsonra.** Sok gondot okoz mostanában, mit is ajándékozzunk a közelgő ünnepekre szeretteinknek. Aligha lehet hölgyszerűseinket kellemesebb dologgal meglepni, mint a „Sütemények és Tészták Könyve” című hasznos művel, amelynek bolti ára 2 korona. Közel 300 receptet közöl, azonkívül üres lapokkal van ellátva a recepteknek további gyűjtéséhez. Minden könyvkereskedésben kapható vagy az összeg előzetes beküldése ellenében bérmentve küldi a Beresényi nyomda r.-t. Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 5.

— **A vitás kántori javadalom.** A legőbb helyen a tanító mellékfoglalkozásának, a kántorságnak sokkal nagyobb fontosságot tulajdonítanak, mint voltaképpen hivatalának, a tanítóságnak. Nagyon sok helyen megtörtént már, hogy ha a tanító kántori hivatásának nem igen tudott megfelelni, még fegyelmi eljárást is indítottak ellene. Ilyenforma eset történt a baranyamegyei Olaszfaluban is. Kramm János valami okból nem tudott eleget tenni kántori hivatalának s ezért az egyház fegyelmit kért ellene, a községi képviselőtestület pedig a kántori javadalomtól akarta megfosztani. A közigazgatási bizottság a törvény világos szava ellenére is megfosztotta Krammot a kántori javadalomtól. A legfelsőbb fórum, a miniszterium azonban ítéletében kimondta, hogy a tanítót a díjzárásban megállapított jövedelmektől nem szabad megfosztani, még a kántori jövedelemtől sem és még azon esetben sem, ha a tanító ezen teendő betöltéséről egyedül nem tud gondoskodni.

— **Halálos céllovás.** Timfa István 14 éves és Török István (Vas) 13 éves pásztorfiúk az erdőn magukban maradtak. Unalmukat elűzendő, elhatározták, hogy célt lőnek. Egy rossz sapkát kitétek a karóra és a hazulról eltávozott pásztor töltött fegyverét elővették. Timfa István célzott és lőtt. Azonban rosszul célzott, mert a golyó Török István mellébe furódott, aki azonnal szörnyet halt. Ez a tragikus eset a vargyasi erdőn e hó 13-án történt. A törvényszéki boncolás pénteken volt. Timfa István észrevéve a törvényszéki urak érkezését, kerekét oldott és elbujdosott. Azonban a játékból gyermekgyilkossá lett fiú, látva a komisszió távozását, szülőihez visszatért. A szerencsétlenül járt Törököt nagy részvéttel temették el Vargyason.

— **Felekezeti iskolák községi segélyezése.** Egy felmerült esetről kifolyólag a közigazgatási bíróság kimondotta, hogy a felekezeti iskola részére megszavazott segély fedezésére kivetendő községi adóhoz való hozzájárulás alól a más felekezetekhez tartozó községi lakosok fel nem menthetők.

— **Részvény jegyzések a Szejke-fürdőre.** A tanítók fürdője, Tanulók Nyaraló Telepe R. T. alapítói az alapításra vonatkozó ismertető felhívást és a részvényjegyzésre szolgáló alapítási tervezetet városunk területére a mai napon szétküldötték, folytatólag naponként postázzák a vármegye területén lakó közönség, az egész ország tanítói, papi, jegyzői kar minden egyes tagja, ugyancsak az érdeklődő nagy közönség címére. Rövid időn belül az ország minden helyiségében tudomást szereznek a Szejke-fürdő kiépítésére vonatkozó törekvésünkről. Midőn

ezen 25 K névértékű részvényeknek vásárlását közönségünknek a legmelegebben ajánljuk pártolásra, megemlítjük, hogy további részvény aláírási ívet Gyerkés Mihály íg. tanító, ügyvezető bárkinek készséggel juttat és távolabbi címekre is küld.

Miért nincs nagyobb termés?

— **Az O. M. G. E. fontos akciója.**

Érdekes előadást tartott a „Köztelek” növénytermelési szakosztályának nov. 30-án tartott ülésén Kovácsy Béla gazdasági akadémiai igazgató, a melyben párhuzamot vont Németország és Magyarország műtrágyafogyasztása között.

Németországban régen tudatában van annak a gazdaközönség, hogy a növények által táplálékul elhasznált ásványi anyagokat vissza kell adni a talajnak, különben termő képessége folytonosan csökkenni fog. Régen felismerte, hogy különösen a foszfor az a növényi tápláló anyag, a mely sokkalta nagyobb mennyiségben vonatik ki a talajból a növények által, mint a minő mennyiségben az istálló trágya alakjában vissza adatott. Mert a növények a talajból elvont foszfor-savat nagyobb mennyiségben raktározzák el magvaikban, a melyek eladatnak, s így a gazdaságból kivitetnek, mint a szár és levél-részekben, a melyek trágyává dolgoztatnak fel, a minek természetes folyamánya, hogy az istálló trágyában nagyon sok káli van ugyan, de igen kevés foszfor. Ez az oka tehát annak, hogy a talajok folytonosan szegényekké válnak foszforban, s így termőképességük csökken még az esetben is, ha bőven láttatnak el istálló trágyával. Ennek a következménye azután, hogy Németországban rendkívül sok — különösen foszfortartalmu — műtrágyát használnak fel nem kevesebbet mint 11 márka értékű hektáronként. Ennek megfelelőleg termés-átlagai nem is csökkennek, hanem folytonosan fokozódnak.

Ezzel ellentétben Magyarország alig egy kevés foszfortartalmu műtrágyát használ fel ez időszert, mindössze csak 93 fillér értékű hektáronként. Ez az oka annak, hogy a mi termésátlagaink ha emelkednek is egyes gazdaságokban, de stagnálnak, avagy alig számottevően emelkednek országos átlagban. Bebizonyította előadó, hogy Magyarországon ma semmivel sem használnak fel több trágyát, mint a mennyit felhasználtak 1870-ben a mikor sokkalta kevesebb volt a szántó föld, kevesebb volt az ugar s csak alig kevesebb az állat-állomány, mint a mennyi ma. S rámutat annak a szükségességére, hogy amennyiben termés-átlagainkat főtartani és fokozni kívánjuk, nekünk is olyan nagy mennyiségű foszfor tartalmu műtrágyát kell használnunk, mint a mennyit felhasznál Németország. Ebből kifolyólag azután ismertette az országos magyar gazdasági egyesület azon elhatározását, hogy az ország különböző pontjain műtrágyázási kísérleteket ohajt végeztetni, azt saját szakközzegeivel ellenőriztetni, s az elért eredményeket olyan módon közzé tenni, hogy arról minden gazda tudomást szerezzen.

Ezen műtrágyázási kísérletek a folyó év őszén máris megkezdettek hegyi és homoki szőlőkben, de tavaszi kalászosokkal is, majd pedig a jövő nyáron őszi kalászosok alá fognak e műtrágyázási kísérletek megkezdetni. Az országos magyar gazdasági egyesület ez elhatározása minden esetre nagy jelentőségű, mert ez által is közelebb jutunk egy lépéssel annak a fontos kérdésnek a megoldásához, a mely ma egész Európa gazdaközönségét foglalkoztatja, t. i. a talaj táplálkozó anyagainak egyensúlyban tartásához.

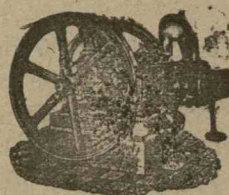
— **Csomagoló papír** kapható e lap kiadóhivatalában Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31.sz.

„CLIMAX“
nyersolajmotor.

Legolcsóbb, legbiztosabb üzemelő. Versenyképes árak
Elsőrangú minőség. Több ezer referencia

Pén
takarít meg!

Bachrich és Társa

motorgyári fióktelep

Budapest V/41 Szabadságtér 17 sz.

(Tözsdepalota)

Telefonsz. 71-01. Sörgönc. CLIMAX

B O R!

**Fernengel Gyula székely-
udvarhelyi borságykeres-
kedőné.**

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szüreti kilátásokra való tekintetből ármérséklés

Udvarhelyvármegye Nemes Családjai.

Szerkesztette: Pálmay József
Ára füzve 16 K. Míg a készlet tart kapható; Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címereivel illusztrált mű, igen becses család-történeti adatokat tartalmaz

Bélyegzők és postaféle nyomok mindenféle kivitelben gyári áron pontosan hibátlan szövegezők kaphatók Székely-Udvarhelyt kiadóhivatalában (Betegh Pál könyv- és papír kereskedésében) Székelyudvarhelyt. Vidéki megrendeléseket az ország bármely részébe gyorsan teljesít.

Csomagolópapír kilószámra kapható
a kiadóhivatalában Kossuth-utca 31. sz.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és borságykereskedők
Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természettadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

KÖHÖGÉS

rekedtség és hurut ellen nincs
jobb a **Réthy-féle** cukorkánál
Vásárlásoknál azonban vigyázzunk és határozottan RÉTHY-félét kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

Az eredetinek minden egyes darabján rajta van a RÉTHY név.

doboz 60 f. Mindenütt kapható

Hirdetés az üzlet lelke!
Hirdetés nélkül
nincs forgalom! **HIRDESEN** tehát
a Székely-Udvarhelyt-ben.

Katholikus és református imakönyvek e lap kiadóhivatalában kaphatók.

AZ UDVARHELYMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZV.-TÁRS.
SZÉKELYUDVARHELY, fiókok: Székelykeresztúr és Oklánd

üggykörébe a **törlesztéses (amortizációs) kölcsönök**
adását is felvette.

Bekebelezett ingatlanokra **5000 - 30000** koronáig
terjedő kölcsönöket nyújt 15, 18, 23 és 32 évi,
élevenkénti törlesztések mellett, **6** százalékos kamatozással.

Bővebb tájékoztatást Székelyudvarhelyt a fő-, Székelykeresztúrt és Oklándon
a fióktételek nyújtanak.

Védjegy: „Horgony“.

**A Liniment. Capsici comp.,
a Horgony-Pain-Expeller**

egy régióknak bizonyított háziaszer, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult készvényével, oszónál és meghűléseknél.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K-80, K1.40 és K2.- és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest.

D. Richter gyógyszerertára az „Arany oroszlánhoz“,
Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

**Névjegyek
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői**
valamint **gyász-
jelentések**

ugyisint mindenféle
könyvnyomdai és
könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál

villamos tüzemre berendezett
könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt.

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap,
Udvarhely megye legelterjedtebb
közönsége. Megjelenik hetenként
2-szer. Előfizetési ára félévre
5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len
legjobb magyar gyártmányú diszleveledpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, színes és virágos leveledpapírok és borítékok, levél-kártyák, gyász-
Képes levelezőlapok 20-féle helybeli felvétel.
levélpapírosok stb. **Nagy választék** tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

**KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS
KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET**

BETEGH PÁL

**KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS
PAPIRKERESKEDÉS**

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és író-

PAPIROSOK

vonalzott és sima leveledpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrő-papírok, torta- és befőző-papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

**Lemez-papírok minden súlyban.
hangjegypapírok. Sorvezetők.**

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, diszminták, szírpírasi és rondírási minták. Olcsó legyező-falrajzok, klotetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegyárak. Dehányszivartárak bőrből és fémből. Bortárcák, pénzes-erszények, okmány és írománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház).

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélírótollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárazak, disztollszárazak. Írók, fekete, színe
írók, notes-írók, csavarírók (crayonok), zsebírók, csavaríróbetétek, íróvédők, íróhegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fájó kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDÜ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hangoló-sípek és o. arinák. Monogramok fehérnemű és leveledpapírjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

Allandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok,

u. m. községi, körjegyzői, szolgabírói, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjúsági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes Magyar Könyvtár. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek rakára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztártömbök (Block), hárcs és szelvénykönyvek.

Körzök,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itató-deszkák, olaj-szfesték minden színben. Ecsetek, Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, tollállványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyegszögek, képesok stb.

Betegh Pál könyvnyomtató és könyvkötő-intézete Székelyudvarhelyt.